

ETNOPEDAGOGIK YONDASHUV — MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSI

Jabborova Nafisa Hikmatovna

Asman universiteti o'qituvchisi

jabborovan252@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada etnopedagogik yondashuvning mohiyati sodda tilda bayon etiladi va uning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi metodologik vazifasi asoslanadi. Ushbu yondashuvning kompetensiyaviy va kommunikativ yondashuvlar bilan "mehnat taqsimoti" ko'rsatiladi. Yondashuvni amalda ishlatish uchun zarur bo'lgan olti pedagogik shart-sharoit ajratiladi va har biri bo'yicha aniq tavsiya beriladi.

Kalit so'zlar: etnopedagogika, etnopedagogik yondashuv, metodologik asos, xalq tarbiyasi tajribasi, pedagogik shart-sharoit, o'qituvchi kompetentligi.

Etnopedagogika — xalqning asrlar davomida to'plagan tarbiya tajribasini o'rganadigan soha. Bu tajriba kitob shaklida emas, boshqacha ko'rinishda saqlangan: maqol va matalda, ertakda, qo'shiqda, marosimda, hunar o'rgatish odatida, ustoz-shogird munosabatida.

Etnopedagogik yondashuv esa biroz boshqa narsa. Bu — shu tajribani o'rganish emas, undan foydalanib zamonaviy darsni loyihalash. Ya'ni savol "xalqimizda qanday tarbiyalangan" emas, "xalq tajribasidan bugungi darsda nimani ishlatish mumkin" tarzida qo'yiladi.

Farq muhim. Birinchi holatda biz o'tmish haqida gapiramiz, ikkinchi holatda bugungi metodikani quramiz. Ushbu maqolada yondashuv aynan

ikkinchi ma'noda — ta'lim jarayonini loyihalash vositasi sifatida ko'rib chiqiladi.

Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyaning o'zagi — madaniy tajriba. Buni madaniyatdan ajratib shakllantirib bo'lmaydi. Talaba avval o'z madaniy kodini anglashi, keyin uni boshqasi bilan solishtirishi kerak. Agar birinchi qadam tashlanmasa, ikkinchisi ham bo'lmaydi: solishtirish uchun ikkinchi nuqta yo'q.

Etnopedagogik yondashuv aynan shu birinchi qadamni ta'minlaydi. U talabaning madaniy tajribasini tartibga soladi va uni dars materialiga aylantiradi. Shu ma'noda u MKK uchun metodologik asos, ya'ni butun ishning qaysi negizga qurilishini belgilovchi yondashuv bo'lib xizmat qiladi.

Amaliy ish quyidagi besh tamoyilga tayanadi.

Madaniy muhitga tayanish. Dars mazmuni talabaga notanish bo'lgan materialdan emas, uning o'z muhitidan boshlanadi. Keyin undan boshqa madaniyatga o'tiladi.

Dialoglik. Milliy tajriba o'zga madaniyat bilan suhbatda beriladi, yakka holda emas. Har bir milliy material yoniga qiyoslash uchun ikkinchi material qo'yiladi.

Vorislik, lekin ko'r-ko'rona emas. An'ana bugungi maqsadga moslashtiriladi. Uni o'zgarishsiz ko'chirish ham, butunlay rad etish ham xato.

Tanqidiy tanlov. Xalq tajribasining hammasi ham bugungi ta'limga mos kelavermaydi. Zamonaviy insonparvarlik me'yorlariga mos keladigani tanlanadi. Bu tamoyil ko'pincha aytilmay qoladi, lekin u yondashuvning jiddiyligini ta'minlaydi.

Amaliy yo'naltirilganlik. Har bir etnopedagogik material nutqiy topshiriqqa aylantiriladi. Aytilgan maqol topshiriqqa aylanmasa, u dars mazmuniga kirmagan hisoblanadi.

Tamoyillar qanday ishlashini bitta misolda ko'rsatamiz. "Mehmon otangdan ulug'" maqolini olaylik. Uni darsda shunchaki aytib o'tish — etnopedagogik ish emas, bezak. Yondashuv esa quyidagi zanjirni talab qiladi.

Avval maqolning ma'nosi ochiladi: bu yerda ota kamsitilmayapti, mehmonning maqomi juda yuqori ekani aytilyapti. Keyin talabaga savol beriladi: shu maqol ortidagi qoida nima? Odatda javob topiladi — mehmon kelganda uy egasining rejasi o'zgaradi.

Ikkinchi qadamda qiyoslash kiritiladi. Ingliz muloqot madaniyatida esa odam o'z rejasini oldindan tuzadi va uni buzmaslikka harakat qiladi, shuning uchun tashrif oldindan kelishiladi. Talaba ikki qoidani jadvalga tushiradi.

Uchinchi qadamda topshiriq beriladi: xorijlik do'stingga shu maqolni va uning ortidagi odatni ingliz tilida tushuntir. Bu yerda talaba bir vaqtda til vositalarini ham, madaniy vositachilik ko'nikmasini ham ishlatadi.

To'rtinchi qadam — baholash. O'qituvchi bitta narsaga qaraydi: talaba o'z odatini maqtamay, boshqasini ayblamay tushuntira oldimi. Shu to'rt qadam o'tilsa, maqol dars mazmuniga kirgan hisoblanadi.

1-jadval. Etnopedagogik materialni topshiriqqa aylantirish zanjiri

Qadam	Mazmuni	Kutilayotgan natija
1. Ma'noni ochish	Maqol ortidagi qoida aniqlanadi	Talaba qoidani so'zlab bera oladi

Qadam	Mazmuni	Kutilayotgan natija
2. Qiyoslash	Shu vaziyat o'zga madaniyatda ko'riladi	Farq qayd etiladi
3. Nutqiy topshiriq	Odat chet tilida tushuntiriladi	Madaniy vositachilik mashqi
4. Baholash	Izohning xolisligi kuzatiladi	Baholashsiz tushuntirish

Ushbu zanjir har qanday etnopedagogik materialga — maqol, marosim, hunar an'anasi yoki qo'shiqqa birdek qo'llanishi mumkin. Uning afzalligi shundaki, material dars mazmunining ajralmas qismiga aylanadi va kirish qismidagi bezak bo'lib qolmaydi.

Etnopedagogik yondashuv yakka o'zi ishlamaydi va ishlashi ham shart emas. Uning o'rnini quyidagicha tushuntirish mumkin.

Kompetensiyaviy yondashuv natija shaklini belgilaydi: biz talabadan nimani kutamiz, qanday kompetensiya hosil bo'lishi kerak. Kommunikativ yondashuv jarayon shaklini belgilaydi: o'rganish muloqot orqali kechadi, mashq orqali emas. Etnopedagogik yondashuv esa mazmun va yo'nalish beradi: nima haqida gapiriladi va bu nima uchun kerak.

Shu uch yondashuvdan biri tushib qolsa, natija buziladi. Mazmunsiz kompetensiya quruq texnikaga aylanadi. Muloqotsiz etnopedagogika esa tarbiyaviy soatga o'xshab qoladi. Shuning uchun ular birgalikda rejalashtirilishi kerak.

Yondashuv amalda ishlashi uchun oltita shart-sharoit zarur. Ular o'zaro bog'liq bo'lib, biri yetishmasa, qolganlarining samarasi pasayadi.

2-jadval. Etnopedagogik yondashuvni amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlari

Shart-sharoit	Nimani talab qiladi	Amaliy qadam
Mazmuniy	Dasturda milliy-madaniy komponent bo'lishi	Har mavzuga bitta kontent biriktirish
Metodik	Tayyor topshiriqlar tizimi	Qiyosiy, rol va loyihaviy topshiriqlar bankini yaratish
Kadrlar	O'qituvchining o'z tayyorgarligi	Metodik seminar, o'zaro dars kuzatuv
Tashkiliy	Dars va darsdan tashqari ish uzviyligi	Klub, onlayn uchrashuv, tanlov
Psixologik	Erkin va bag'rikeng muhit	Xatoni tuzatmasdan avval fikrni eshitish
Diagnostic	Natijani o'lchash imkoni	Mezonlar va kuzatuv varaqasi

Bu shartlar orasida eng ko'p e'tibordan chetda qoladigani — kadrlar sharti. O'qituvchining o'zi madaniyatlararo muloqot tajribasiga ega bo'lmasa, u talabaga faqat nazariya bera oladi. Shuning uchun o'qituvchilar uchun ham xuddi talabalarnikiga o'xshash amaliy mashg'ulotlar o'tkazish foydali.

Ikkinchi muhim shart — diagnostik shart. Agar natija o'lchanmasa, ish qilingani yoki qilinmagani bilinmaydi. Oddiy kuzatuv varaqasi ham yetarli: unda to'rt-besh ko'rsatkich va uch daraja bo'lsa bo'ldi.

Xulosa

Etnopedagogik yondashuv madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda metodologik asos vazifasini bajaradi. U ta'lim mazmunini talabani o'z madaniy tajribasi bilan bog'laydi, ishga aniq yo'nalish beradi va boshqa yondashuvlarni mazmunan to'ldiradi.

Lekin yondashuvning o'zi natija bermaydi. U yuqorida sanalgan oltita shart-sharoit ta'minlangandagina metodik modelga aylanadi. Shuning uchun keyingi tadqiqot vazifasi — shu shart-sharoitlarni hisobga olgan holda aniq metodik modelni ishlab chiqish va uni tajriba-sinovdan o'tkazishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Volkov G. N. Etnopedagogika. — Moskva: Academia, 1999.
2. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. — Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
3. Deardorff D. K. (ed.) The SAGE Handbook of Intercultural Competence. — Thousand Oaks: SAGE, 2009.
4. Kramsch C. Language and Culture. — Oxford: Oxford University Press, 1998.
5. Жабборовна, Н. Х. (2024, October). Теоретические основы сравнительного анализа местоимений в русском, английском и узбекском языках. In Uz-conferences (No. 1, pp. 496-499).
6. N.H., J. (2026). Interference in the use of pronouns in foreign language learning: typical student errors and the influence of the native

language. *Advances in Science and Humanities*, 2(08), 75-79.
<https://doi.org/10.70728/human.v02.i08.016>

7. Jabborova, N. H. (2026). Content, principles and didactic potential of the ethnopedagogical approach in English language teaching. *NOVA: Global Scientific Research*, 1(4), 21–27.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.23246486>

8. Developing intercultural communicative competence in primary school pupils through an ethnopedagogical approach. (2026). *Qo‘qon DPI. Ilmiy Xabarlar Jurnali*, 8(09), 10-16.
<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i09.002>